KELETKEZÉSTÖRTÉNET

Az adatok…

Árpád Gimnázium

- **1934:** Hóman Bálint miniszter: „Az állami beruházások során a kultusztárca szükséges építkezései közül elsőnek az Árpád Reálgimnázium új épülete állíttassék fel!"
- **1936-1937:** „A székesfőváros a (…) telektömbből mintegy 1900 négyszögölnyi területet átenged az épület céljaira, a többit pedig parkká alakítja át az iskola épülete előtt, s ott egy fasorokkal szegélyezett bejáratot létesít (…) a Pacsirtamező út felé (…), ahol egy nagyobb szabású római amfiteátrum maradványait ássák ki, úgy, hogy új épületünk minden oldalról szabadon, igen szép és egészséges környezetben fog állani." (Részlet az 1936/1937-es tanév iskolai értesítőjéből)
- **1937:** a júniusban kiírt pályázatot Hidasi Lajos és Pap Imre építészek terve nyerte meg.
- **1938:** megkezdődött az építkezés.
- **1940:** tavasszal átadták a kész épületet, a gimnázium áprilisban 3 nap alatt átköltözött a Nagyszombat utca 19-be.

Katonavárosi amfiteátrum

- **1932:** megkezdődtek az első próbafeltárások azt követően, hogy a Viador utcából előkerült az amfiteátrum építési felirata.
- **1938:** lebontották a „Király-dombon" álló házakat (ez volt a neve az amfiteátrum földdel betemetett romjai fölötti területnek), helyükön régészeti ásatás indult Nagy Tibor és Szilágyi János régészek vezetésével.
- **1941:** elkészült a helyreállítás.
- **1942:** Gerő László építész tervei szerint konzerválták a romokat, és a nyugati szakaszon a körgyűrű és lelátó egy részét rekonstruálták.

…és ami mögöttük van

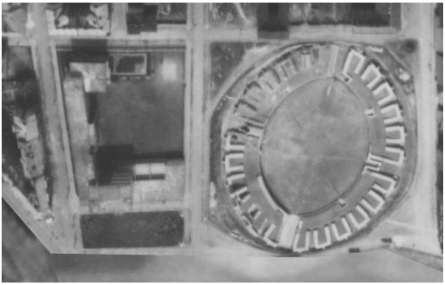

Forrás: Fortepan

Az 1944-es légifelvételen így fest az Árpád Gimnázium és az amfiteátrum. Ekkor már mindkét építmény és a környék is rendezett képet mutat.
De mi volt itt évekkel korábban?

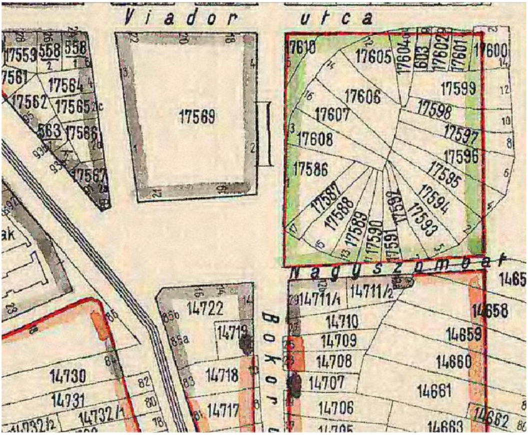

A királydombi házak helyszínrajza egy 1937-es térképen. Forrás: egykor.hu

Az 1937-es helyszínrajz bal oldalán egy nagy üres telek látható, mellette a Királydomb/Királyhegy ovális alakban elhelyezkedő keskeny telkei. (Érdekes megfigyelni, hogy a telkek körcikkes elhelyezkedése az amfiteátrum alakját követi.)

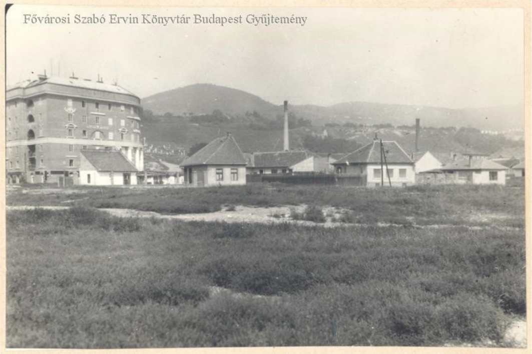

Forrás: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény

Ezen az 1930-ban készült fotón az Árpád akkor még üres telke látható. A bal oldalon az 1927-ben épült városi házak Bécsi úton álló egyik tömbje, a szemben látható (a mai Zápor és Bécsi út közötti háromszögben elhelyezkedő) kis fölszintes házakat nemsokára le fogják bontani.

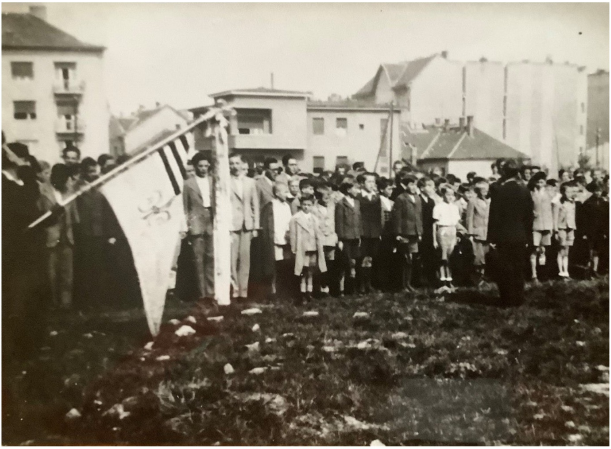

Forrás: saját gyűjteményünk

A fenti nemrég előbukkant fotó is ugyanezen a telken készült, kicsit más szögből, a háttérben a Viador utca ma is meglévő házai állnak. Az Árpád diáksága, tanárai az iskolazászlóval valamilyen ünnepi alkalomra sorakoztak fel. A háttal álló tanár talán éppen arról beszél: itt ezen a helyen fog felépülni régóta vágyott új otthonuk, ami egy igazi, korszerű iskola lesz. Nemsokára ide fogunk átköltözni a Zsigmond utcából…

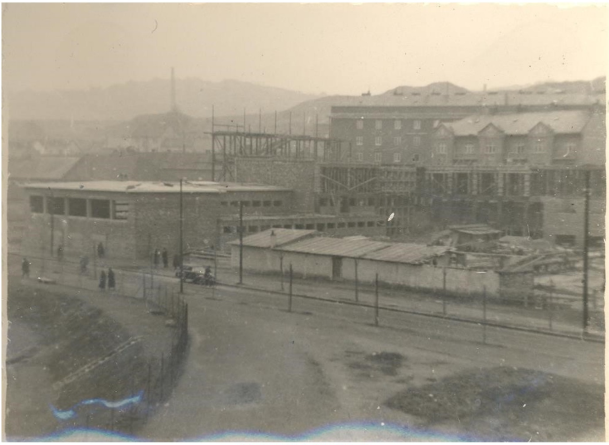

Forrás: saját gyűjteményünk

Itt egy másik irányból (a Szőlő utca felől) már azt láthatjuk, hogy javában épül az a bizonyos új iskola, a falak állnak, a tornatermek fölött kész a tető. Jobbra a háttérben pedig kivehető a kis fölszintes házak helyén időközben felépült többemeletes lakóház a Zápor utca és a Bécsi út „csücskében” (1939).
Ezzel egyidőben az amfiteátrum helyén is nagy már a mozgolódás.
De ne szaladjunk előre!

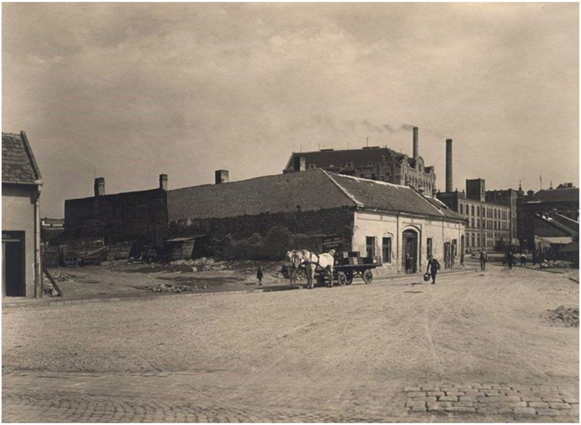

Erdélyi Mór 1920 körüli felvétele a Nagyszombat utcát ábrázolja, a bal oldalon és középen álló (királydombi) házak alatt még „szunnyadnak” az amfiteátrum maradványai. (A háttérben a ma is álló lakóház a Pacsirtamező és Nagyszombat utca sarkán, mögötte a gyárépület.)

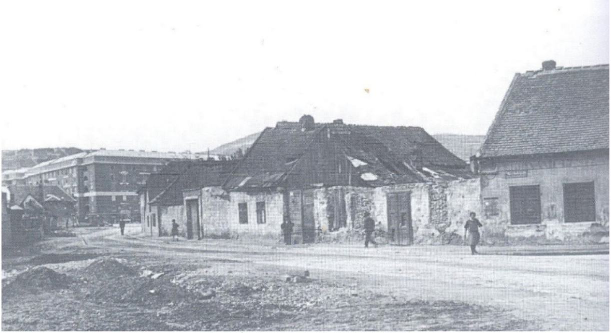

Forrás: Óbuda évszázadai, Kortárs Kiadó 1995.

Ez pedig egy 1937-es kép az ellenkező irányból, a jobb oldalon körívben sorakoznak az ekkor már lebontásra ítélt királydombi nyomorúságos házak, hogy alóluk előkerüljön a régmúlt: egy ókori amfiteátrum.

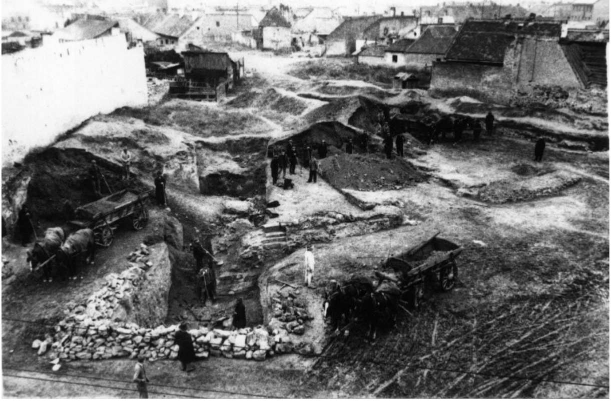

Forrás: Aquincumi Múzeum, Fotótár

Már bújnak is elő a viskók alatti régi falmaradványok…

A most következő felvételeken jól látszik, mennyire egyszerre kelt életre a két építmény.

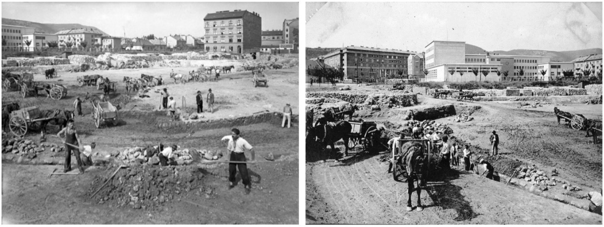

1939. Az Árpád impozáns épülete büszkén áll, ott már a belső munkálatok zajlanak, miközben az amfiteátrum feltárása gőzerővel folyik…

> ***„A háború ellenére is tempósan haladtak a föltárási, állagmegőrzési munkákkal.***
> ***(Óh, azok a jó, hozzáértő kubikosok és azok a szelíd, okos, szóból is értő lovak. Én még láttam őket dolgozni, békésen a háborúban is. A mai óriási munkagépek háborúznak a békében is.)"***
> (Herczeg János – iskolánk tanulója volt 1948–1952)

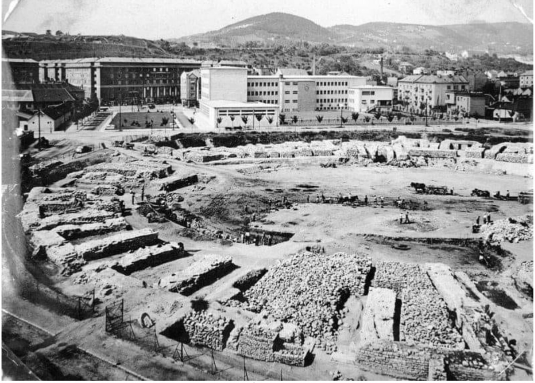

Forrás: Magyar Építőművészet 1941. 11.

1940: az Árpád Gimnázium beköltözhető, a katonavárosi amfiteátrum feltárása a befejezéshez közeledik, kell még egy röpke év a helyreállításhoz, hogy a környék lakói, köztük az Árpád diákjai is birtokba vehessék.

„Az óbudai Királyhegyen folytatott ásatások során napvilágra került Európa egyik legnagyobb amfiteátruma. A 12 000 néző befogadóképességű és 120 méter átmérőjű római színházat Krisztus után 154 és 160 között Antonius Pius építette." Így mutatta be egy 1941. februári Filmhíradó az óbudai amfiteátrumot.

FILMHÍRADÓK ONLINE

Az 1941–1942-es felvételen az Árpád udvarán felsorakozó diákok alig várják, hogy az ünnepség után átugorhassanak kicsit lazítani második otthonukba, az amfiteátrumba, pontosabban az Amfiba, mert kezdettől így nevezik, ilyen családiasan.

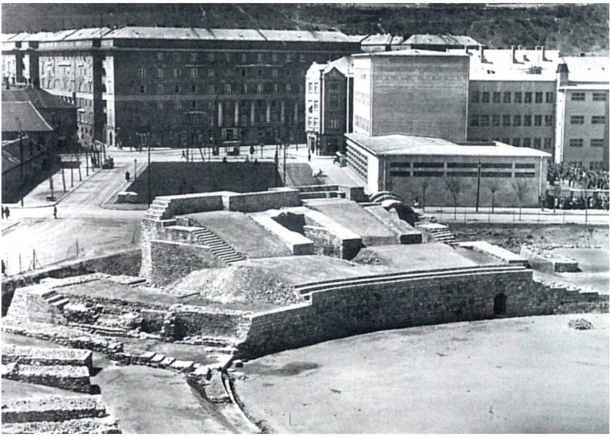

Forrás: egykor.hu